

Josip Bošnjaković (prir.): ***Izgrađivati zrelu osobnost za plodne međuljudske odnose***, Đakovo, Diacovensia, 2014, 246 str.

Šimo Šokčević

ssokcevi@djkbf.hr

Da bismo odredili vrijednost nekog znanstvenog djela važno je poznavati širi povijesni i znanstveni kontekst u kojem to djelo nastaje. Zbornik *Izgrađivati zrelu osobnost za plodne međuljudske odnose* sadržajno i metodološki pripada tradicionalnoj psihologiji, koja ima snažne filozofsko-teološke korijene. Naime »otac tradicionalne psihologije« Aristotel, dao je filozofske fundamente klasičnoj psihologiji, koje su dalje nastavili tematizirati teolozi i filozofi sve do Tome Akvinskog i skolastike, kada je oblikovan sadržaj tradicionalne psihologije, a on je obuhvaćao sva krucijalna filozofsko-antropološka pitanja. Metodološki pristup te tradicionalne psihologije najbolje je izražen upravo kroz psihologiju Tome Akvinskog koji je smatrao da se znanstveno istraživanje mora zasnivati na empirijskim podacima, no osim toga izuzetno je važno propitkivati i temelje tih podataka, stvarajući tako zaključke do kojih nije moguće doći pukim empirijskim istraživanjem, jer se ti zaključci odnose na horizonte smisla koji izviru iz okrenutosti prema transcendenciji. U tom se smislu tradicionalna filozofijska psihologija Tome Akvinskog bez problema nadopunjavala s teologijom.

Međutim, jaz između tih triju disciplina nastao je nominalističko-empirijsko-pozitivističkim kretanjima koji su uslijedili i koji su stvorili zabludu da je ono fizičko, psihičko i duhovno unutar ljudske osobnosti moguće analizirati izolirano. Tako je nastala podjela između tradicionalne i empirijske psihologije, što je imalo za posljedicu da je suvremena psihologija dobrim dijelom skrenula u smjeru pseudo-psihologije. Taj isti problem dogodio se i u filozofiji, a on se uvijek događa onda kada se unutar znanstvenog istraživanja zanemaruje usmjerenost prema sveukupnosti onoga što jest, tj. mudrosti u cjelini. Takva pseudo-psihologija i pseudo-filozofija zapravo zanemaruju ključnu Aristotelovu tezu iz njegova psihološkog djela *O duši*, gdje on kaže da je »duša u biti sve bivstvjuće« jer je u stanju spoznajući ući u odnos spram sveukupnosti bivstvjućeg. Na to se kasnije i Toma Akvinski nastavlja u svojim promišljanjima o istini kada kaže da je biće obdareno duhovnom dušom u stanju egzistirati

unutar sveukupne stvarnosti, pred cjelinom bitka. Na tragu te Tomine misli, možemo reći da je bit čovjekova identiteta i egzistencije zapravo sadržana u njegovoj žeđi za istinom.

Iščitavajući ukupno deset članaka, koliko sadrži ovaj zbornik (zajedno s tri prijevoda), a imajući na umu ovaj povijesno-znanstveni horizont, primijetili smo da autori dijelom implicitno, dijelom eksplicitno, zastupaju upravo tu tezu da se zrelost ljudske osobe mjeri prema tome koliko osoba žeđa za istinom. Promotrit ćemo nekoliko članaka koji su nam u tom kontekstu osobito značajni.

Simptomatično je da zbornik počinje člankom o obitelji, jer i sam Aristotel kaže da je »čovjek biće prirodno skloni živjeti u paru, čak više nego graditi grad«. To znači da građanin nastaje iz sjedinjenja spolova i zrelost dostiže u krilu obitelji. Tu tezu na neki način dijeli i autorica članka Sanda Smoljo koja smatra da »obitelj prenosi psihološko-duhovne vrijednosti na svoje potomke, koji ih kopiraju i pohranjuju u svoju psihičku i duhovnu memoriju« (11-12). Zbog toga skladna obitelj, rekli bismo, otvorena istini, temelj je osobne zrelosti i kvalitetnih međuljudskih odnosa i djeca odgajana unutar takvih obitelji lakše stvaraju plodne odnose.

Da bismo postigli te rezultate potrebno je da se unutar naših obitelji odgajaju savjesni pojedinci koji će kasnije svojom zrelošću obogatiti društvo. Na važnost formiranja savjesti upozorava i Marin Srakić u svom članku *Formirana savjest – preduvjet zrele ličnosti*. Autor analizira ključne aspekte pojma savjesti uključujući njezinu površinsku i ontološku, anamnetičku dimenziju, gdje se on, onkraj subjektivističkih i pogrešnih (poročnih) poimanja savjesti, zalaže za formaciju savjesti prema objektivnom moralnom redu. Zanimljiva je i autorova opservacija da duboka kršćanska savjest

»ne voli ukrase i šminke, ne zaobilazi probleme, ne zadovoljava se fasadom. Od Krista je naučila da ide do bitnoga, poduzimajući sve, koštalo to što koštalo, da bude uvijek nesmiljeno iskrena« (121).

Dakle, tu vidimo koliko je važno da psihologija, teologija i filozofija budu usmjerene hrabrom koračanju prema istini bez obzira na cijenu, jer to je ono što razlikuje te discipline od njihovih postmodernih pseudoinačica.

Prema tome, ispravno formirana savjest je autentična savjest, a tu dimenziju autentičnosti trebali bi posjedovati nositelji pastoralnih i odgojnih aktivnosti. U tom smislu vrijedan je članak *Zrelost odgojitelja u odnosu s mladima* autora Zbigniewa Formelle. On smatra da upravo otvorenost i iskrenost njeguju autentičnost među ljudima i pomažu u rastu i sazrijevanju ljudskog potencijala. U svijetu virtualne komunikacije ta autentičnost je osobito na udaru. Međutim, i takva *cyber* komunikacija pruža mogućnost susreta s drugima i može pomoći na našem putu do istine na kojem postajemo mi sami, odnosno sazrijevamo. O tome piše autor Krunoslav Novak u članku *Virtualni svijet kao izazov na putu zrelosti* koji prema tehnici zastupa pomalo heideggerovski stav smatrajući da

»tehnološka dostignuća ne možemo promatrati ni isključivo kao pomoćnike na putu zrelosti, ali ni kao one koji to otežavaju. Zato je važno da različite tehnološke mogućnosti komunikacije zrelo integriramo u vlastiti život« (140).

Da ovaj zbornik nije tek usamljeni primjerak suvremene integracije psihologije, teologije i filozofije pokazuju i autori Piotr Kwiatek i Anna Pecoraro u svom članku Što pozitivna psihologija može ponuditi ljudskoj izgradnji budućih svećenika, redovnika i redovnica u Katoličkoj *crkvi*? Iz članka se daje iščitati da je jaz između teologije i psihologije svojevrsni »demode« u znanstvenom svijetu i da sve manje ozbiljnih autora pravi razliku između tih disciplina. Naime, autori prepoznaju u govoru o vrlinama, ljudskoj dobroti, vrijednosti, kvaliteti života i sreći, elemente kršćanske teologije (i filozofije) koji mogu pomoći pozitivnoj psihologiji da se razvije jer je riječ o mladoj psihološkoj disciplini, koja ima stanovit potencijal u ljudskoj izgradnji budućih svećenika, redovnica i redovnika.

Sintezu psihologije, teologije i filozofije te žed za istinom kao temelj zrele osobnosti vidimo da zahtijevaju i ostali autori. Implicitno, Zdenka Pantić i Mihály Szentmartoni, a eksplicitno Hans Zollner (govorom o čistoći koja zahtijeva gospodarenje samim sobom, koja je temelj slobode, a time i istine), zatim Mijo Nikić (govoreći o ophođenju s ratnim psihotraumatima zastupa tezu da je zdravog duha onaj koji »misli pozitivno, koji je pun optimizma, koji živi u istini, nije rob ovisnosti, nego je slobodan u svojim mislima i djelima«) i Marijo Buljević (koji ističe važnost humora oblikovanog stilom kreposnog života, gdje posebno na tragu Augustina naglašava važnost poniznosti koja je zapravo put prema istini jer nam ona, kako ističe autor, »pomaže da u istini sagledamo stvarnost, svoje sposobnosti, sami sebe i vlastitu važnost«).

Općenito gledajući, ovaj zbornik izborom tema i autora ostvaruje nakanu urednika, odnosno »jasnije i svjesnije pristupanje raznolikosti izražavanja ljudske egzistencije, koja se svojim življenjem ostvaruje, rasvjetljuje, objašnjava, uvijek u odnosu na druge i na Drugoga« (8). Vrijednost zbornika iskazuje se u dva ključna aspekta koji se međusobno nadopunjuju. Prvi je integracija psihologije, teologije (i filozofije) u jedinstven antropološki izričaj, a drugi se odnosi na otvorenost takve psihologije prema istini cjelokupnog ljudskog bitka, što psihologiji daje objektivno-normativnu dimenziju bez koje ona inače gubi svoj identitet i postaje sklona postmodernim, pseudo-znanstvenim akrobacijama. Ako se osvrnemo na znanstvenu kategorizaciju članaka unutar zbornika vidljivo je da su radovi označeni kao pregledni, što upućuje na to da autori baš i ne zastupaju neke izvorne ideje s područja psihologije te su više reproduktivne naravi. No, unatoč tome, smatramo da su radovi poput ovih u zborniku važni jer nam je kroz njihovu sažetu informaciju omogućeno vjerodostojnije uspoređivanje i analiziranje nekih pitanja i problema. Ovaj zbornik može biti koristan i zanimljiv psiholozima, pedagogima, teolozima, filozofima, ali i svima onima koji na osobnom i društvenom planu žele izgrađivati zrelu ljudsku osobnost za plodne međuljudske odnose.